

نقش دانش آموختگان خاکشناسی در انتقال یافته های علوم خاک و ارتقای بهره وری بخش کشاورزی

محمد بابا اکبری ساری^۱ و محسن موحدیان عطار^۲

۱- کارشناس ارشد خاکشناسی، مدیر روابط عمومی و امور بین الملل سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور

۲- رییس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

بخش کشاورزی با عنایت به سهم ۱۲ درصدی از تولید ناخالص داخلی، ۲۳ درصد اشتغال و ۲۵ درصد صادرات غیر نفتی، تأمین کننده ۹۰ درصد مواد اولیه صنایع کشاورزی و غذایی کشور و استعداد های بالقوه ای نظیر ۴۰۰ میلیارد متر مکعب نزولات آسمانی و ۳۰۰۰ کیلومتر مرز دریائی و ۳۰ میلیون هکتار اراضی قابل کشت و ۱۲ میلیون هکتار اراضی جنگلی و ۹۰ میلیون هکتار مراتع و بیش از ۴/۳ میلیون بهره بردار بخش و تولیداتی بیش از ۹۳ میلیون تن و سالیانه ۲۰ هزار دانش آموخته در رشته های کشاورزی و منابع طبیعی از جایگاه ویژه ای در اقتصاد ملی برخوردار است. نرخ بالای دانش آموختگان جویای کار، عدم تناسب آموزش های دانشگاهی با نیاز های بخش و بازار کار غیر دولتی، فقدان برنامه جامع توسعه روستایی و نابرابری های زندگی در روستاها و شهرها، فقدان نظام جامع اطلاع رسانی در بخش، نظام بهره برداری و زمینداری در بخش، عدم انسجام تشکلهای بخش و نداشتن جایگاه مناسب در نظام برنامه ریزی و سیاست گذاری های بخش و نارسائی فرهنگ کارآفرینی در تولید کنندگان و دانش آموختگان از مهمترین مشکلات و چالش های بخش کشاورزی می باشد [۲]. منابع انسانی پایه اصلی و سرمایه هر ملت برای تولید ثروت است و این منابع مظهر خلاقیت ها، نوآوریها و تحول آفرینی در هر جامعه ای می باشند، امروزه شاهد هستیم که کشورهایی با حداقل منابع طبیعی و زیر زمینی با بهره گیری از منابع انسانی بالاترین درآمد سرانه را در جهان دارا هستند و در واقع سهم منابع انسانی در ارزش افزوده هر کشور، یکی از شاخص های مهم توسعه یافتگی محسوب می شود. در یک نظر سنجی از کشاورزان نمونه به ۵۷ درصد از ایشان استفاده از نظر کارشناسان و شرکت در کلاسهای آموزشی و رعایت اصولی علمی و فنی و ۱۸ درصد عشق به کار و تلاش و کوشش مستمر را مهمترین عوامل موفقیت خود دانسته اند [۳].

مواد و روشها

این تحقیق کتابخانه ای بوده و آمار و اطلاعات مورد نظر از دفاتر آمار سازمانها و نهادهای مورد نظر تهیه شده است که در منابع آمده است.

نتایج و بحث

وضعیت منابع انسانی بخش کشاورزی:

براساس آخرین آمار ۵۴/۶ درصد از بهره برداران سواددار هستند که ۶۳ درصد آنها دارای سواد ابتدایی و کمتر بوده و فقط ۰/۸ درصد بهره برداران دارای تحصیلات دانشگاهی مرتبط هستند، در حالیکه این رقم در کشورهای توسعه یافته بالای ۲۰ درصد است. در حال حاضر ۹۸ درصد تولید در بخش کشاورزی دارای مالکیت خصوصی بوده و کمتر از یک درصد واحدهای بهره برداری بالاتر از ۵۰ هکتار هستند و ۹۹ درصد واحد کوچک (کمتر از ۱۰ هکتار) و متوسط (بین ۱۰ تا ۵۰ هکتار) هستند، همچنین طبق آخرین آمارها، ۸۰ درصد از حدود ۳/۴ میلیون بهره بردار بخش کشاورزی کم سواد و بی سواد، ۱۷ درصد دارای تحصیلات راهنمایی و متوسطه و تنها حدود ۰/۸ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی کشاورزی هستند و ۷۲ درصد از شاغلین بخش بیش از ۴۰ سال سن دارند. همچنین ۸۷ درصد زمین های کشاورزی کشور در فضاهای روستایی و ۵۵ درصد شاغلین کشاورزی روستایی هستند [۲]. امکان حضور گسترده و مؤثر دولت در تمامی عرصه های تولید سراسر کشور میسر نبوده و تغییر نگرش و اصلاح سیاست های دولت در بکارگیری ظرفیت های ملی به ویژه ظرفیت های علمی و تخصصی بخش خصوصی برای تسریع روند توسعه پایدار بخش

دبیرستانهای کشاورزی و مراکز مذکور تخصیص یابد. در مراکز آموزش و دانشگاهی، برنامه های آموزشی بایستی به نحوی تنظیم گردد که دانش آموختگان کارورزیده و مناسب با نیاز بخش و بازار کار غیر دولتی با روحیه خودباوری و اعتماد به نفس و توان کارآفرینی بالا تأمین نماید و نیازهای فعلی بازار کار (مانند مجتمع های گلخانه ای بخش برای اشتغال بیش از ۱۰۰ هزار نفر) در اولویت برنامه های آموزشی مراکز آموزش عالی قرار گیرند. بدین منظور و برای عملیاتی شدن موارد فوق، پیشنهاد می شود با هماهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه آزاد اسلامی، ظرفیت پذیرش دانشجویان هر رشته و کیفیت آموزش رشته های مختلف براساس مصوبه کمیسیونی مرکب از نمایندگان وزیر علوم، دانشگاه آزاد اسلامی، وزیر جهاد کشاورزی، رییس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور و یک نفر از اساتید مربوطه با انتخاب شورایی انقلاب فرهنگی و با نظارت نمایندگانی از کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی و آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی تنظیم و اجرا شود.

۲- طرح جامع شبکه مهندسين مشاور فنی مزرعه: با توجه به اینکه اصلاح ساختار آموزشی کشور مستلزم برنامه های بلند مدت و همکاری و هماهنگی مجلس و دولت محترم می باشد، لازم است در یک برنامه کوتاه مدت با هدف بهره برداری بهینه از ۴۲ هزار دانش آموخته کشاورزی و منابع طبیعی جویای کار، طرح جامع مهندسين مشاور فنی مزرعه توسط سازمان نظام مهندسی کشاورزی تدوین و با همکاری دولت اجرایی شود.

در این طرح هر دانش آموخته پس از گذراندن آموزشهای کاربردی و یا دوره های کارورزی آماده خدمات فنی در مزرعه شده و در سطحی از اراضی با ظرفیت اقتصادی و امکان درآمدزایی مناسب حاصل از ارائه خدمات مشاوره فنی مستقر می شوند و با تعامل با کشاورزان آن عرصه موجبات پیاده شدن روشهای نوین کشاورزی و استفاده صحیح از منابع را فراهم می کنند و بدین ترتیب ارزش افزوده ای ایجاد می نمایند که موجب رضایت کشاورزان و پایدار حضور مشاورین فنی مزرعه می گردد. این مشاورین با تشکیل شرکتهایی شبکه مشاورین در سطح شهرستان و استان را تشکیل می دهند و می توانند با هماهنگی مسئولین دولتی و بهره گیری از افراد متخصص و خبره در سطوح تشکیلاتی خود با مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی شبکه اطلاع رسانی تخصصی را با امکان مبادله اطلاعات فنی تخصصی فراهم نمایند. در این شبکه علاوه بر خدمات آموزشی و ترویجی خدمات فنی مهندسی و تأمین و توزیع نهاده ها (کود و سم) بر اساس توصیه های علمی و فنی و هدفمند نمودن یارانه ها، خدمات بازاریابی محصولات و کنترل و مونیتورینگ منطقه تحت مسئولیت برای مدیران برنامه ریز و بازار محصولات برای کشاورزان از طریق سیستم اطلاع رسانی امکان پذیر است.

طرح ناظرین گندم هر چند به لحاظ ضرورت توسعه کمی و کیفی محصول استراتژیک گندم در جای خود قابل تحسین و اثر بخش بوده است و شاهد خوبی برای اثبات صحت « طرح جامع مهندسين مشاور فنی مزرعه » می باشد، لیکن از نظر خود اتکائی در مهندسين ناظر پایداری لازم را ندارد و روشهای اجرایی این طرح رویکردی دولتی داشته است که می توان با سوق دادن منابع مالی این طرح و قسمتی از یارانه های سم و کود و بذر، برای بیش از ۴۲ هزار کارشناس بخش اشتغال پایدار و مولد ایجاد کرد و نقطه عطفی در کشاورزی کشور ایجاد نمود.

در نهایت پیشنهاد می شود موضوعات ذیل به عنوان زمینه ها و محور مقالات کنگره های آتی قرار گیرند:

۱- نحوه هدفمند نمودن سیاستهای حمایتی و توجه به یارانه تخصص و مهارت آموزی و مدیریت (تبدیل

بخشی از یارانه های سخت افزاری به یارانه های نرم افزاری) و توسعه و ارتقاء بهره وری با محوریت منابع انسانی

۲- تدوین استانداردهای فنی و مهندسی در بخش کشاورزی و نظام بخشیدن به آنها و کمک به توسعه فرهنگ

رعایت اصول علمی و فنی (حداقل نظیر آنچه در مهندسی ساختمان و صنعت و پزشکی صورت می پذیرد)

منابع

- [۱] بی نام، آمارنامه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۵، انتشارات وزارت علوم، تهران، ایران.
- [۲] بی نام، آمارنامه سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور، ۱۳۸۵، انتشارات سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، تهران، ایران.
- [۳] جلالی، خ. مجموعه مقالات اولین همایش سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور، ۱۳۸۴، انتشارات سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، تهران، ایران.